

IGAZSÁGÜGYI MINISZTER

Iktatószám: XX-AJFO/307/.../2020.

Hivatkozási szám: III/1838-2/2020.

Alkotmánybíróság

Budapest

Donáti u. 35-45.

1015

Tárgy: tájékoztatás a III/1838-0/2020. számú bírói indítvánnyal összefüggésben

Tisztelt Alkotmánybíró Úr!

Köszönettel vettem kézhez a tárgybeli bírói indítvánnyal (a továbbiakban: Indítvány) kapcsolatos – III/1838-2/2020. ügyszámú – végzését és az abban foglalt kérdéseit, amellyel összefüggésben az alábbiak szerint tájékoztatom.

Az Indítványt előterjesztő bíró az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 25. § (1) bekezdése alapján kezdeményezett egyedi normakontroll eljárás során kérte, hogy az Alkotmánybíróság állapítsa meg a magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: Mvtv./Törvény) 6. § (3) bekezdése következő fordulatának alaptörvényellenességét: „*a terhesség a 20. hétig – diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén a 24. hétig – szakítható meg, ha a magzat teratológiai ártalmának valószínűsége eléri az 50%-ot*”, tekintettel arra, hogy álláspontja szerint az ellentétes az Alaptörvény II. és 28. cikkeivel.

Mindenekelőtt kiemelendő, hogy az Igazságügyi Minisztérium tiszteletben tartja a bírói függetlenséget, valamint a hatalom megosztásának Alaptörvényében rögzített elvét, ezért – az érintett jogszabályi rendelkezés támadott fordulatával összefüggő – jogi véleményemet az Indítványban foglaltakra figyelemmel, azonban az annak alapjául szolgáló peres eljárás, továbbá az annak folyamán meghozott bírósági határozatok ismeretének, illetve áttanulmányozásának hiányában alakítottam ki.

I. Előzmények

I. 1. A folyamatban lévő peres eljárás

A felperes szülők pert indítottak az alperes egészségügyi intézmény ellen sérelemdíj és kártérítés megfizetése iránt arra hivatkozással, hogy a kiskorú gyermekük veleszületett fejlődési

rendellenességben szenved, amelynek diagnosztizálása, illetve kiszűrése – álláspontjuk szerint – elvárható lett volna az alperestől még a terhesség 20-24. hete között. Tekintettel azonban arra, hogy ez nem történt meg, az alperes – a felperesek vélekedése szerint – megfosztotta az anyát az Mvtv. 6. § (3) bekezdésében biztosított önrendelkezési jogától, vagyis attól, hogy a terhesség megszakításáról dönthessen, ennek következtében pedig a felperes szülők élete elnehezült.

I. 2. Az indítványozó bíró álláspontja

A bíróság vélekedése szerint az Mvtv. 6. § (3) bekezdésének azon fordulata, amely értelmében a „*A terhesség a 20. hetéig - a diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén 24. hetéig - szakítható meg, ha a magzat teratológiai ártalmának valószínűsége eléri az 50%-ot.*” nem egyértelmű.

Nem világos ugyanis, hogy a „teratológiai ártalom” kifejezés pontosan mit takar, és erre vonatkozóan az Mvtv. sem ad magyarázatot, továbbá abból nem olvasható ki a jogalkotó célja sem. A bíróság meglátása szerint a peres eljárás során előterjesztett szakértői véleményekből az következik, hogy az Mvtv. szövege nem akként értelmezendő, hogy bármely eltérés észleléséből automatikusan következik az a támogató orvosszakmai álláspont, amely szerint a terhesség-megszakításra lehetőség van, hanem éppen ellenkezőleg. (A bíróság az Indítványában azt is rögzítette, hogy a szakértői intézet a perbelihez hasonló magzati anomáliák esetén arról informálja az anyát, hogy nem támogatja a terhesség megszakítását.)

Az előbbieken írottakkal összefüggésben a bíróság – összehasonlításuképpen – utalt az Mvtv. 6. § (1) bekezdésének b) pontjára, amely a terhesség korábbi szakaszaiban kifejezetten csak súlyos rendellenességek esetén teszi lehetővé a terhesség megszakítását.

Mindezek alapján a bíróság álláspontja szerint az Mvtv. 6. § (3) bekezdésének hivatkozott fordulata alkalmas arra, hogy az Alaptörvény II. cikkében foglalt magzati élet védelmére vonatkozó előírást, továbbá az Alaptörvény 28. cikke szerinti, a törvények célját illető alapvető és megdönthetetlen vélelem tartalmi elemeit sértse.

II. Az Indítvány befogadhatósága vonatkozásában megfogalmazott észrevételek

Az Alkotmánybíróságnak az eljárása során elsődlegesen azt kell megvizsgálnia, hogy a bírói kezdeményezés megfelel-e az Abtv.-ben előírt feltételeknek. A bírói Indítványra vonatkozó tartalmi követelményeket az Abtv. 52. §-a rögzíti. Az Abtv. 52. § (1) bekezdése szerint „*Az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia.*”

Az Abtv. 52. § (1b) bekezdésének c) és f) pontjai értelmében pedig „*Az (1a) bekezdésben foglalt eseteken kívül a kérelem akkor határozott, ha egyértelműen megjelöli (...) az Alkotmánybíróság által vizsgálendő jogszabályi rendelkezést vagy bírói döntést (...), továbbá a kifejezett kérelmet a jogszabály, jogszabályi rendelkezés vagy a bírói döntés megsemmisítésére, illetve az Alkotmánybíróság döntésének tartalmára.*”

A tárgybeli Indítvány Abtv. szerinti követelményeknek történő megfelelése tekintetében elsősorban a II.1. pont szerinti észrevételek tehetőek, másodsorban pedig a II.2. pontban foglaltakra érdemes felhívni a figyelmet. **Mindkét ponttal összefüggésben megjegyzendő, hogy az Alkotmánybíróság a 2020. május 5. napján kelt 3180/2020. (V. 21.) számú végzésében az Mvtv. 6. § (3) bekezdése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére, továbbá alkalmazási tilalom kimondására irányuló bírói kezdeményezést – többek között – arra hivatkozással utasította vissza, hogy az indítvány tartalma nem felelt meg a törvényi követelményeknek [Abtv. 64. § d) pont].**

II.1. Határozott kérelem hiánya – a megsemmisíteni kért fordulat nem értelmezhető

Az Mvtv. bírói kezdeményezéssel érintett, a felperes szülők sérelemdíj, illetve kártérítés iránti igényének jogalapját képező 6. § (3) bekezdése a következő rendelkezést tartalmazza: „*A terhesség a 20. hetéig - a diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén 24. hetéig - szakítható meg, ha a magzat genetikai, teratológiai ártalmának valószínűsége az 50%-ot eléri.*”.

A tárgybeli Indítvány alapjául szolgáló eljárás során meghozott végzésben azonban a következőket rögzítették: „*A bíróság a (...) felpereseknek a (...) alperes elleni sérelemdíj és kártérítés iránt indított perében bírói kezdeményezés formájában megkeresi az Alkotmánybíróságot a Magzati élet védelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény (Mvtv.) 6. § (3) bekezdése azon fordulatának, mely szerint „a terhesség a 20. hetéig - diagnosztikus eljárás elhúzódása esetén a 24. hetéig - szakítható meg, ha a magzat teratológiai ártalmának a valószínűsége eléri az 50%-ot” alaptörvény-ellenességének megállapítása és a jogszabályhely ezen részének megsemmisítése iránt.*”.

Megállapítható tehát, hogy a tárgybeli bírói kezdeményezésben megjelölt rendelkezés megsemmisíteni kért fordulatából kimaradt a „*genetikai*” szó. **Az előbbieken írottakra tekintettel nem állapítható meg egyértelműen, hogy az Indítványt előterjesztő bíró kérelme pontosan mire irányul, illetve miként értelmezhető.** Amennyiben ugyanis az Alkotmánybíróság – a felperesek sérelemdíj, illetve kártérítés iránti igényének jogalapját jelentő – az Mvtv. 6. § (3) bekezdésének a bíró részéről megjelölt „fordulatát” megsemmisítené, abban az esetben az Mvtv. e bekezdésében kizárólag a „*genetikai*” szó maradna, így pedig az érintett bekezdés értelmezhetetlenné válna.

Megjegyzendő továbbá, hogy a megsemmisítés eredménye alapján a támadott teratológia fordulat szerinti okból sem lenne lehetőség a terhesség megszakítására, az Indítványból ugyanakkor – figyelemmel a II.2. pontban írottakra is – az rajzolódik ki, hogy a bíró mind a magzati élet védelme, mind pedig az anyának biztosított jogosultság vonatkozásában a fordulat pontosítását tartja szükségesnek és nem elsősorban annak a megsemmisítését. Mindezt az Indítvány alábbi részei is alátámasztják, amelyek szerint az indítványozó célja – a kérelmével szemben – nem a megsemmisítés.:

- *„Az anyának biztosított jogosultság határait végső soron úgy kell meghatározni, hogy annak alapja az a világos szempontrendszer legyen, amely a magzat számára optimális lehetőségeket és garanciákat biztosít az extrauterin élet tekintetében. A mérlegelés anyai helyzete is csak akkor biztosított megfelelően, azaz a jogosultság gyakorlása is csak akkor lehet megnyugtató, ha a 20. - 24. terhességi hétig rendelkezésre álló releváns adatok rendszerezésének alapját, illetve legalább annak keretrendszerét a törvény minél egyértelműbben rögzíti és közvetíti a vizsgáló eljárások lefolytatására jogosult egészségügyi ellátók irányában (is).” (Indítvány 5. oldal)*
- *„A bíróság álláspontja szerint a törvény hivatkozott fordulata azért sem nyújt a magzati élet számára megfelelő védelmet, mert abból - szövegezésbeli, tartalmi hiányosságai okán - valójában nem olvasható ki egyértelműen a törvényalkotó célja sem. (...)” (Indítvány 5. oldal)*

II. 2. Mulasztás indítványozása

Amennyiben az Alkotmánybíróság a II.1. pontban kifejtettek ellenére úgy látná, hogy az Indítvány megfelel az Abtv. vonatkozó követelményének, úgy fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az Indítvány indokolása alapján felmerül, hogy a bíró mulasztás megállapítását kéri az alábbiakra figyelemmel.

A bíró a támadott rendelkezés szerinti fordulat megsemmisítését kéri az Alaptörvény II., valamint 28. cikkére hivatkozással. Az indokolásból ugyanakkor az látszik, hogy a jelen ügyben az Indítvány az Alaptörvény megjelölt cikkeit nevesíti ugyan mint sérülni vélt alaptörvényi rendelkezéseket, de ezt követően **alkotmányjogi érvelést érdemben a mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességgel összefüggésben tartalmaz**, miszerint a támadott rendelkezés pontosításra szorul a

jogalkotó által. Mindezt az Indítvány alábbi részei is alátámasztják, amelyek alapján látható, hogy az indítványozó célja – a kérelmével szemben – nem a megsemmisítés:

- „...**törvény jelenlegi fogalmi rendszere nem feltétlenül biztosít általános érvénnyel olyan mértékű védelmet a magzat számára, mint amilyen terjedelmű jogokat ruház a magzati élet felett rendelkezni jogosult szülőre.**” (Indítvány 2. oldal)
- „**A diagnosztikus képességek javulása terén elért eredmények, továbbá az általuk közvetített egyre pontosabb valószínűségi ráták birtokában és a törvényi célok mentén szükségképpen (újra) értelmezést igényel a már kiemelt törvényi részlet.**” (Indítvány 4. oldal)
- „...**nem egyértelmű, hogy a teratológiai ártalom kifejezés, takarhat-e egy izolált (pl. ultrahangos) eltérést, vagy bizonyos eltérés/eltérések detektálása alapján az ártalom alapjára kiváltó okára utal - illetőleg várhatóan komplex/multiplex formában manifesztálódó betegség gyanúját keltő helyzetnek felel meg. Nem világos a törvény megfogalmazása továbbá a tekintetben, hogy az a várható életminőséggel hogyan számol, azt mérlegelési körébe hogyan kívánja vonni - ezzel összefüggésben pedig a minor és maior magzati anomáliák esetköreit mennyiben kezeli eltérő módon.**” (Indítvány 4. oldal)
- „**A bíróság meglátása szerint a törvény jelenlegi szövegezése a hiányos, pontatlan szóhasználatából fakadóan, illetőleg magyarázat hiányában félreérthető és azt a peresített adatok szerint láthatóan máshogy kezelik az annak alkalmazásában részt vevő egészségügyi szolgáltatók - illetőleg arra az esetenként grammatikus interpretáció szabályai szerint jogot alapítani kívánó károsultak.**” (Indítvány 5. oldal)

A fentiek alapján álláspontom szerint kérdéses, hogy az Indítvány megfelel-e az Abtv.-ben foglalt feltételnek, figyelemmel az Alkotmánybíróság vonatkozó gyakorlatára.

Az Alkotmánybíróság már több döntésében megállapította, hogy bírói kezdeményezés csak jogszabály alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányulhat, a bíró a folyamatban lévő ügyben alaptörvény-ellenes mulasztás kimondását nem indítványozhatja {lásd például 3009/2012. (VI. 21.) AB határozat, Indokolás [62]; 3135/2013. (VII. 2.) AB határozat, Indokolás [19]–[20]; 3238/2013. (XII. 21.) AB végzés, Indokolás [10]; 3217/2015. (XI. 10.) AB végzés Indokolás [24]; 3076/2016. (IV. 18.) AB végzés Indokolás [11]}. Az Alkotmánybíróság a 3330/2017. (XII. 8.) AB végzésben általános érvénnyel - az indítványozó kilététől/személyétől függetlenül – azt is leszögezte, hogy **„irányadó gyakorlata alapján az Abtv. 46. § (1) és (2) bekezdése a jogalkotói mulasztás megállapítását az Alkotmánybíróság által hatáskörei gyakorlása során hivatalból alkalmazható jogkövetkezményként szabályozza, így annak indítványozására senki nem jogosult”** (Indokolás [19]). A de facto mulasztásra irányuló kezdeményezések kapcsán a testület gyakorlata alapján látható, hogy azokat konzekvensen vizsgálta és visszautasította a hatályos jogszabályi környezetre, valamint az idézett gyakorlatra figyelemmel, azaz nem engedett utat olyan gyakorlat kialakulásának, hogy de facto mulasztásra, de a kérelem szerint jogszabályi rendelkezés megsemmisítésére irányuló indítványokat elbíráljon.

III. Az Alkotmánybíróság végzésében feltett két kérdés tekintetében megfogalmazott válaszok

III. 1. Milyen viszonyban van az Mvtv. 6. § (3) bekezdése az Mvtv. 6. § (1) bekezdés b) pontjával; a „teratológiai ártalom 50%-nál nagyobb valószínűsége” azonos-e a „súlyos fogyatékosság vagy károsodás” fogalmával?

Az Mvtv. 6. § (3) bekezdését elkülönítve szükséges értékelni az Mvtv. 6. § (1) bekezdés b) pontjától tekintettel arra, hogy míg ezen utóbbi pontban rögzített rendelkezés a várandósság első trimeszterére, vagyis a betöltött 12. hétig érvényes, addig az Mvtv. 6. § (3) bekezdésében foglalt szabály a várandósság 24. hetéig alkalmazandó.

Az Mvtv. 6. § (3) bekezdésében rögzített szabály értelmezése körében hangsúlyozandó, hogy a teratológiai ártalom – vagyis a külső környezeti tényezők hatására kialakult rendellenesség¹ – 50%-os valószínűségére vonatkozó megfogalmazás az 1992. évben (az Mvtv. megalkotása idején) érvényes szakmai álláspont alapján készült, tehát az az akkori szüléset, nőgyógyászat és genetika szakmai színvonalát tükrözi. Ezen időszakban jóval alacsonyabb volt a várandósság alatt végezhető szűrővizsgálatok hatékonysága, mint napjainkban, és azok meglehetősen korlátozott eredményességgel nyújtottak lehetőséget számos olyan izolált vagy összetett magzati fejlődési rendellenesség felismerésére, amelyek háttérében teratológiai, illetve genetikai okok álltak. A „valószínűsíthetően” kifejezés értelmezése, illetve értékelése esetén tehát szükséges figyelembe venni, hogy az Mvtv. megalkotásának idején a magzati rendellenességet csak kémiai (laboratóriumi) adatok, vagy a gyógyszerelőiratok alapján lehetett megítélni, amelyek nem érték el a 100%-os biztonságot, ezért az ártalom fennállásának csupán a valószínűsítésére volt lehetőség.

Az orvostudomány mai állása szerint az első trimeszterben van olyan eset, amikor a rendellenesség 100%-os bizonyossággal megállapítható, többségében azonban e trimeszterben sem áll fenn a 100%-os valószínűség. A magzati diagnosztika fejlődése, illetve jelenlegi lehetőségei következtében annyiban azonban változott a helyzet, hogy az első trimeszterbeli valószínűséget a második trimeszterben jóval nagyobb biztonsággal, esetenként (pl. amniocentesis segítségével) 100% bizonyossággal² tudják megerősíteni, vagy elvetni. Hangsúlyozandó ugyanakkor, hogy a különböző szűrő- és diagnosztikus vizsgálatok a legújabb technikai eredmények mellett sem érik el a 100%-os kimutatási hatékonyságot,³ sőt – az egyes rendellenességek típusától függően – a felismerési arány igen nagy szórást mutat, hiszen a vizsgálatok (a genetikai eljárásokhoz hasonlóan) nem képesek valamennyi magzati ártalom⁴ felismerésére. (Olyan esetekben merülhet fel az előbbieken írottak egyértelmű igazolása, amikor a rendellenességhez morfológiai eltérés is társul, és ez az alkalmazott képalkotó eljárással – amely a várandósgondozásban legtöbbször ultrahangvizsgálat⁵ – az adott magzati korban ábrázolódik.)

A teratológiai ártalom 50%-os valószínűsége tehát orvosi szaktudás alapján, mindig az adott helyzetben megítélhető orvosi szakkérdés,⁶ amelynek az elmúlt évtizedek során alakult ki a szakorvosi gyakorlata.

¹ Vö.: A P. 23.028/2015/59. számú határozat például a „teratológiai ártalom” kifejezést a következőképpen definiálja: „teratológiai ártalom szűkebb értelemben a külső, környezeti tényezők hatására létrejövő strukturális rendellenességet jelenti. A szakértő a teratogén ágensek között sorolta fel a fizikai ágenseket, köztük a mechanikai hatásokat, és az első szakértői véleményben a tartási dongalábat az intrauterin mechanikai hatásokra kialakuló tartási deformitásként írta le.”, Ld. továbbá a P. 21.265/2010/83. számú határozatot, amely például a gyógyszeresedés hatására kialakult rendellenességet írja le.

² Vö.: P. 22.057/2015/47. számú határozat, amely rögzítette, hogy „Amennyiben az alperes a fenti körben nem mulasztott volna, a total titus inversus felismerése után elvégzendő vizsgálatok alapján közel 100 %-os biztonsággal meg lehetett volna állapítani a magzat szívfejlődési rendellenességét.”

³ Vö.: P. 20.710/2018/7. számú döntés, amelyben írottak szerint „A terhesség alatti diagnosztikus vizsgálatok, még nagy felbontású UH készülékek birtokában a tapasztalt vizsgáló esetén sem minden fejlődési rendellenességet képesek felismerni. A kóros állapotokat a terhesség különböző időpontjaiban 100%-os biztonsággal kimutatni nem lehetséges.”

⁴ Vö.: P. 20.421/2005/46. számú határozat, amelyben foglaltak szerint: „A [másodfokú bíróság] a bíróság által megállapított tényállás és a fent hivatkozott jogszabályi rendelkezések alapján arra a meggyőződésre jutott, hogy az alperes munkavállalói a terhesgondozást, annak során a szakmai protokollnak is megfelelő ultrahang vizsgálatokat a tőlük elvárható legnagyobb gondossággal, valamint a szakmai és etikai szabályok, illetve irányelvek betartásával végezték, a magzat végtaghiányai kellő körültekintés és alaposág mellett sem nem voltak felismerhetőek.”

⁵ Vö.: P. 20.710/2018/7. számú döntés, amely alapjául szolgáló ügyben hasonló igények előterjesztése mellett megállapítható volt, hogy „Az alperes a perrel érintett időszakban kizárólag ultrahangvizsgálatokat végzett, terhesgondozást egyebekben nem végzett.”

⁶ Vö.: P. 23.028/2015/59. számú határozat, amelyben rögzítettek szerint az alperes a következőképpen nyilatkozott a peres eljárás során: „A jogalkotó a törvény indokolása szerint szándékosan nem adott taxatív szabályozást, mert nem

Az Mvtv. 6. § (3) bekezdésében megfogalmazott előírással összefüggésben végezetül megjegyzendő, hogy az 1992. évben elfogadott, magzati élet védelméről szóló törvényjavaslat (a továbbiakban: Törvényjavaslat) Mvtv. 6. §-ához fűzött indokolás szerint „a veszélyeztetettség mértékének és a terhesség időtartamának összevetésével határozza meg, hogy mely esetekben és milyen időhatárokon belül szakítható meg a terhesség. Minél súlyosabb a veszélyeztetettség, annál tágabb intervallumot tesz lehetővé a beavatkozás elvégzésére.”

A fentiekben írottak alapján tehát megállapítható, hogy az Mvtv. 6. §-ában rögzített szabályok egyértelműen a veszélyeztetettség mértéke, illetve súlyossága függvényében határozzák meg a terhesség megszakításának lehetséges eseteit és időintervallumát.

III. 2. Álláspontja szerint a teratológiai ártalom 50%-nál nagyobb valószínűsége esetén érvényesül-e a magzat életének Alaptörvény II. cikkében rögzített védelme?

A fenti kérdés megválaszolása érdekében mindenekelőtt szükséges az Mvtv. 6. § (3) bekezdésének támadott fordulata megfelelő értelmezésének bemutatása.

Az Alaptörvény 28. cikkében rögzített általános értelmezési alapelv szerint „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

Az Alaptörvény előbbieken idézett 28. cikkében rögzített előírásra figyelemmel – az Mvtv. érintett bekezdése kifogásolt fordulatának megfelelő értelmezése céljából – indokolt megvizsgálni az Mvtv. preambulumában és a Törvényjavaslat indokolásában foglaltakat, az Alaptörvény releváns rendelkezéseit, továbbá a vonatkozó alkotmánybírói gyakorlatot.

III. 2.1. Az Mvtv. szabályozása

Az Mvtv. preambuluma a következőképpen rendelkezik:

„Az Országgyűlés annak tudatában, hogy

- a fogantatással induló magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel,⁷

- a magzati élet védelme a gyermeket váró nőkről történő fokozott gondoskodással valósítható meg, ugyanakkor a magzat egészséges fejlődését biztosító feltételek megteremtése elsődlegesen a szülők felelőssége;

- a terhességmegszakítás nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze;

- a családtervezés a szülők joga és felelőssége

a következő törvényt alkotja (...).”

A Törvényjavaslat indokolásában kifejtették, hogy az Mvtv. a terhességmegszakítás problémáját a magzat egészséges fejlődését biztosító feltételek megteremtése, azaz a magzati élet védelme szempontjából közelíti meg.

Az Mvtv. 6. §-ához fűzött indokolás szerint pedig „a veszélyeztetettség mértékének és a terhesség időtartamának összevetésével határozza meg, hogy mely esetekben és milyen időhatárokon belül

---

kívánta mintegy alanyi joggá tenni a terhességmegszakítást, az arról való döntés a törvényes keretek között egyedi mérlegelést igényel.”

⁷ Vö.: Családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény, amely céljai és alapelvei között, a 3. § (1) bekezdésében fogalmazza meg, hogy „A magzat életét a fogantatástól kezdve védelem és tisztelet, valamint külön törvényben foglaltak szerint támogatás illeti meg.”

szakítható meg a terhesség. Minél súlyosabb a veszélyeztetettség, annál tágabb intervallumot tesz lehetővé a beavatkozás elvégzésére.”

Az Mvtv. preambulumban rögzített azon mondatok alapján, amelyek szerint „a fogantatással induló magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel”, valamint „a terhességmegszakítás nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze”, továbbá arra figyelemmel, hogy a Törvényjavaslat indokolása szerint egyértelműen a veszélyeztetettség mértéke határozza meg a terhesség megszakításának lehetséges eseteit és időintervallumát, **az a következtetés vonható le, hogy az Mvtv. kiemelt és elsődleges célja a magzati élet védelme, amelyet a Törvény alábbiakban kiemelt rendelkezései is megerősítenek.**

Az Mvtv. 1. §-a – amely szerint „A női és férfi ivarsejt egyesüléséből létrejött, az anyaméhben kifejlődő magzatot és a gyermeket váró nőt támogatás és védelem illeti meg.” – is megismétli a Törvény preambulumban rögzített, magzati élet védelmére vonatkozó alapelvet.

A magzat életének védelmét hivatott biztosítani az Mvtv. oktatásra, felkészítésre, illetve megelőzésre vonatkozó, 2. § (1) bekezdésében rögzített következő szabálya: „Az egészség és az emberi élet értékéről, az egészséges életmódról, a felelősségteljes párkapcsolatokról, az emberhez méltó családi életről, az egészségre ártalmatlan születésszabályozási módszerekről szóló oktatás az alap- és középfokú oktatási intézményekben történik.”, továbbá az államnak a magzati élet védelmére vonatkozó kötelessége teljesítése keretében végzett, az Mvtv. 2. § (3) bekezdésének a)-e) pontjaiban foglalt tevékenységei is, amelyek szerint „Az állam elősegíti a fogamzásgátló készítmények és eszközök rászorultságtól függő kedvezményes igénybevételét, a magzati élet védelmét szolgáló, valamint a fogamzásszabályozást ismertető kiadványok közzétételét és a tömegkommunikáció fórumain való ismertetését; elősegíti az anya, illetve a család egésze számára elérhető, megfelelő szakmai felkészültséggel rendelkező válságkezelő tanácsadás rendszerének fejlesztését, és szabályozza a tanácsadás során az állami, illetőleg a civil szervezetek hatékony együttműködésének feltételeit, formáit; támogatja a magzati élet védelmét szolgáló tevékenységet, szervezeteket, különösen azokat, amelyek anyagi támogatást is nyújtanak az arra rászoruló várandós anyáknak; a munkajogi szabályozás eszközével gondoskodik a várandós anyák fokozott munkahelyi védelméről; valamint a helyi önkormányzat a gyermekjóléti és gyermekvédelmi ellátások biztosításával segíti a várandós anyát és családját a születendő gyermek vállalásában és felnevelésében.”

A magzati élet védelmét szolgálja továbbá az Mvtv. 9. §-ában előírt, a terhességmegszakítás iránti kérelmet előterjesztő nő számára a családvédelmi szolgálat munkatársa részéről megelőzőképpen biztosítandó, életvédelemre vonatkozó tájékoztatói és tanácsadási tevékenység is.

III. 2.2. Az Alaptörvény releváns előírásai

Az Alaptörvény Nemzeti hitvallása is rögzíti a következő alapelvet: „Valljuk, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság.” Az Alaptörvény II. cikke – a Nemzeti hitvallással összhangban – a következőképpen rendelkezik: „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”

Az Alaptörvény II. cikkében foglalt előírással összefüggésben mindenekelőtt érdemes rámutatni a 2011. december 31. napjáig hatályban volt Alkotmány és az Alaptörvény vonatkozó rendelkezései közötti jelentős különbségre.

Amíg az Alkotmány az 54. § (1) bekezdésének csupán veleszületett jogként rendelkezett az élethez és az emberi méltósághoz való alapvető emberi jogról, addig az Alaptörvény II. cikkében a valamennyi embert megillető élethez és emberi méltósághoz való joggal egy mondatban szerepel a magzat életének a fogantatástól kezdődő védelme alkotmányos szinten, amely az Mvtv. értelmezése körében is irányadó, önmagában is jelentős előrelépésnek tekinthető a magzati életvédelem tekintetében.

Az előbbieken írottakat támasztja alá az Alaptörvényhez fűzött általános indokolás is, amely szerint „(...) *A magzati élet védelmét végre méltó módon, kifejezetten rögzíti az Alaptörvény. (...)*”.

Kiemelendők továbbá az Alaptörvény II. cikkhez fűzött indokolásban megfogalmazottak is, amelyek szerint „*Az emberi méltósághoz való jogot mint az emberi lét alapját az élethez való joggal egységben fogalmazza meg, és minden ember jogát elismeri az élethez és az emberi méltósághoz. Az emberi étellel egy mondatban, de attól elkülönítve említi a magzati életet, amelyet a fogantatástól kezdve védelem illet meg. Az állam - az objektív intézményvédelmi kötelezettsége keretében - a megfogant, keletkezőben lévő emberi életnek is köteles védelmet nyújtani.*”

III. 2.3. *A vonatkozó alkotmánybíróvági gyakorlat*

Mindenekelőtt – az Alkotmánybíróság gyakorlatának áttekintése alapján – rögzítendő, hogy megglátásom szerint a testület az Alaptörvény hatályba lépése óta nem hozott a jelen ügy szempontjából érdemi határozatot a magzati élet védelméről érintően.

Az előbbieken írottakra tekintettel az Alaptörvény értelmezése körében az Alkotmánybíróság korábbi vonatkozó gyakorlata⁸ hivatkozhatóságának vizsgálatakor figyelemmel kell lenni arra is, hogy az alkotmányozó az Alaptörvény II. cikkében – ahogyan azt már a jelen levél II. 2.2. alpontjában is kifejtettem – az Alkotmánnyal ellentétben a valamennyi embert megillető élethez és emberi méltósághoz való joggal egy mondatban rögzítette a magzatot egyértelműen a fogantatástól kezdődően megillető védelmet. (Az előbbieken írottakkal összefüggésben már előljáróban megemlítendő, hogy az Alkotmánybíróság 64/1991. (XII. 17.) AB számú határozatának (a továbbiakban: első abortusz-határozat), valamint a 48/1998. (XI. 23.) AB számú határozatának (a továbbiakban: második abortusz-határozat) a magzati élet védelmével összefüggő rendelkezései részben leírásra – és ezáltal megerősítésre – kerültek az Alaptörvény II. cikkéhez készült Jogtár-Kommentárban is.)

Kiemelendő, hogy az államnak az Alaptörvény II. cikkéhez fűzött indokolásában megfogalmazott, a magzat mint a megfogant, keletkezőben lévő emberi élet védelmére vonatkozó objektív intézményes kötelezettségét az Alkotmánybíróság már az első abortusz-határozatában is rögzítette, amelyet a későbbiekben még számos határozatában⁹ – többek között a második abortusz-határozatban is – idézett az Alkotmánybíróság az egyéb, ugyancsak magzativédelemmel kapcsolatos érvelése mellett: „*[A]z élethez való jog objektív oldalából ugyanakkor az államnak nem csupán az a kötelessége következik, hogy az egyes emberek élethez való alanyi jogát ne sértse meg, és hogy annak védelméről jogalkotással és szervezési intézkedésekkel gondoskodjék, hanem ennél több. Ez a kötelesség nem merül ki az egyes emberek egyedi életvédelmében, hanem általában az emberi életet és létfeltételeit is védi. Ez utóbbi feladat minőségileg más, mint az élethez való egyéni alanyi jogok védelmének összeadása; az emberi élet általában — következésképp az emberi élet, mint érték — a védelem tárgya. Ezért az állam objektív, intézményes életvédelmi kötelessége kiterjed a keletkezőben lévő emberi életre is, csakúgy, mint a jövő generációk életfeltételeinek biztosítására.(...) (ABH 1991, 297, 302-303.).*”

⁸ Id. 2011.04.11. napján kelt 386/B/2005. számú AB határozat, 22/2004. (VI. 19.) AB határozat, 9/2004. (III. 30.) AB határozat, 22/2003. (IV. 28.) AB határozat, 46/2000. (XII. 14.) AB határozat, 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, 22/1996. (VI. 25.) AB határozat, 43/1995. (VI. 30.) AB határozat, 46/1994. (X. 21.) AB határozat, 1097/B/1993. AB határozat, 30/1992. (V. 26.) AB határozat, 34/1992. (VI. 1.) AB határozat, 64/1991. (XII. 17.) AB határozat

⁹ Id. 386/B/2005. AB határozat, 22/2004. (VI. 19.) AB határozat, 22/2003. (IV. 28.) AB határozat, 48/1998. (XI. 23.) AB határozat, 43/1995. (VI. 30.) AB határozat

Ugyancsak az első abortusz-határozatban fogalmazták meg azt is, hogy „[A] magzat életének védelme annak megfogadásától kezdve állami kötelesség, tehát a terhesség kezdeti szakaszában sem lehet egyedül az önrendelkezési jog irányadó.(...)”¹⁰

Érdemes rámutatni továbbá az Alkotmánybíróság második abortusz-határozatában foglalt – magzati élet védelmével kapcsolatos – érvelésére is, amely szerint:

- „[A]z emberi élet védelme pedig nem korlátozható a jogalanyisággal felruházott, megszületett ember életére. Az egyedi emberi élet ugyanis a fogantatástól kezdve folyamatos. Ugyanazon individuális emberi életről van szó, amelynek egyes szakaszait a hatályos jog, elsősorban a jogalanyiség szempontjából - alkotmányosan nem kényszerítően, de megengedetten - eltérően minősíti.(...)”,
- „[A] nő jogaival szemben a mérleg másik serpenyőjében mindig az állam életvédelmi kötelessége van, amelynek ez esetben egyedi magzati élet szándékos megsemmisítése ellen kell védelmet nyújtania.(...)”,
- „[A]z államnak az élet védelmére vonatkozó objektív kötelességéből következik, hogy az állam alkotmányosan nem engedheti meg a megfelelő indok nélküli abortuszt. Különösen szükséges az indokoltság azért, mert az abortusz esetében az állam életvédelmi kötelessége nem névtelen statisztikai kockázat elhárítását vagy elosztását szolgálja, hanem keletkezőben lévő egyedi emberi élet szándékos megsemmisítéséről van szó (ABH 1991, 316.). Ez az individualitás akkor is fennáll, ha óvatosságból „potenciális emberi életről” beszélünk.(...)”.

Mindezeken túl, az Mvtv. tárgybéli Indítvánnyal érintett bekezdése támadott fordulatával összefüggésben kiemelendő, hogy e tekintetben az Alkotmánybíróság – a második abortusz-határozatában – egyértelműen leszögezte az alábbiakat:

- „[A]zt az Alkotmánybíróság már az Abh.-ban [első abortusz-határozatában] levezette az Alkotmányból, hogy a terhesség megszakítására nincs és nem lehet az anyának alkotmányos joga abban az értelemben, hogy a terhesség akár korai szakában is feltétel nélkül rendelkezne a magzat élete felett. (...) a terhességmegszakítás az államnak a magzati élet védelmére irányuló alkotmányos kötelességével ütközik, csupán kivételesen, aránytalan sérelmük esetében érvényesülhetnek vele szemben az anya jogai (az élethez, egészséghez való jog, illetve az anya személyiségi joga).(...)”,
- „[C]supán egészen kivételes esetben lehet a magzati élet védelmét, nem az anyához kapcsolódó ok, hanem a magzat egészségének veszélyeztetése miatt korlátozni. Ehhez értelemszerűen súlyos magzati károsodás és orvosilag szigorúan ellenőrzött feltételek kellenek. Ezeket tartalmazza a genetikai-teratológiai indikáció, amelyet a Magzativédelmi törvény is (...) szabályoz (...).”

Mindezek alapján tehát egyértelműen megállapítható, hogy – ahogyan azt az Alkotmánybíróság már az előbbieken idézett első, és a második abortusz-határozataiban is kiemelte – semmilyen körülmények között nem lehet az Mvtv. szabályait akként értelmezni, hogy az anyának alkotmányos joga lenne a magzat élete feletti feltétel nélküli rendelkezésre. **A második abortusz-határozatában pedig azt is kimondta az Alkotmánybíróság, hogy egészen kivételes esetben, csupán súlyos magzati károsodás esetén és orvosilag szigorúan ellenőrzött feltételek alapján kerülhet sor a magzati élet védelmének a magzat egészségének veszélyeztetése miatti korlátozására. Ezenfelül**

¹⁰ Vö.: P. 23.028/2015/59. számú határozat, amelyben írottak szerint „(...) Az alperes nem vitatta, hogy a szülők emberi méltóságának része az önrendelkezési jog, kérdésesnek tartotta azonban, hogy ezen jog mikor törheti át a magzat élethez való jogát. Az alperes idézte az Alaptörvényhez fűzött indokolást: „(...) a magzat életének védelme, annak megfogadásától kezdve állami kötelesség, tehát a terhesség kezdeti szakaszában sem lehet egyedül az anya önrendelkezési joga irányadó. Az államnak az élet védelmére vonatkozó objektív kötelességéből következik, hogy az állam alkotmányosan nem engedheti meg a megfelelő indok nélküli abortuszt.(...)”.

a második abortusz-határozatban azt is megfogalmazták, hogy ezeket az okokat, illetve feltételeket tartalmazza a genetikai-teratológiai indikáció.

Kijelenthető tehát hogy az Mvtv. Indítvánnyal érintett 6. § (3) bekezdésének támadott fordulata a fentiekben kifejtett kivételes lehetőséget foglalja magában. **Az e szabályban rögzítettek helyes – az Alkotmánybíróság gyakorlatával összhangban álló – értelmezése esetén ezért nem vonható le olyan következtetés, amely szerint általában, bármilyen (akár rendkívül csekély jelentőségű, esetleg a születést követően jól korrigálható) rendellenesség, illetve magzati károsodás esetén is fennáll a terhességmegszakítás engedélyezésének jogszabályi lehetősége, hiszen az Mvtv. 6. § (3) bekezdése csupán olyan rendellenesség fennállása esetében enged mérlegelési lehetőséget a terhességmegszakítás engedélyezése tekintetében, amely várhatóan a magzat életét rendkívül súlyosan károsítja.**¹¹

E körben érdemes kiemelni továbbá azt is, hogy az Alkotmánybíróság a második abortusz-határozatában – többek között – éppen arra hivatkozással semmisítette meg az akkor hatályos Mvtv. súlyos válsághelyzet meghatározását rögzítő 12. § (6) bekezdését, hogy *„[e] definíció esetében hiányoznak mindazok a feltételek is, amelyek kivételesen lehetővé teszik azt, hogy a magzattal szemben fennálló életvédelmi kötelességet magának a magzatnak a károsodására hivatkozva alkotmányosan korlátozni lehessen. A 12. § (6) bekezdés értelmében ugyanis ehhez a magzat egészséges fejlődésének bármilyen csekély veszélyeztetése is elég.”*

Az Alkotmánybíróság második abortusz-határozatának az előbbieken hivatkozott rendelkezése is megerősíti tehát azt, hogy az Mvtv. érintett rendelkezése támadott fordulatának olyan értelmezése lehet csupán helyes és alkotmányosan elfogadható, amely a magzat bármilyen csekély fejlődési rendellenessége esetén nem enged lehetőséget a terhesség megszakítására.

(Az abortusz-határozatokban rögzítettek hivatkozhatóságát érintően ismételtlen hangsúlyozandó, hogy azoknak a magzati élet védelmével kapcsolatos rendelkezései részben leírásra – és ezáltal megerősítésre – kerültek az Alaptörvény II. cikkéhez készült Jogtár-Kommentárban is, ugyanakkor ebben a kérdésben a testület álláspontja az irányadó.)

Az Mvtv. 6. § (3) bekezdése kifogásolt fordulatának, az Alkotmánybíróság fentiekben ismertetett gyakorlatával összhangban álló értelmezését – amely szerint csupán súlyos magzati károsodás esetén merülhet fel a terhességmegszakítás mérlegelésének engedélyezése – támasztja alá, illetve tovább erősíti a tárgybeli Indítvány alapjául szolgáló perben eljáró szakértői csoport állásfoglalása (valamint az azzal összefüggésben megfogalmazott bírói érvelés is), amelyet az alábbiak szerint rögzítettek az Indítványban:

„A peresített esetben a perben eljáró szakértői csoport véleményének lényege az volt, hogy amennyiben a végtageltérés(ek)en túl további más szervrendszert érintő anomáliák nem ábrázolódnak a magzati ultrahang vizsgálatok során (nincs szó komplex fejlődési rendellenességről, vagyis a teratológiai hatás nem jelenik meg rendszer szinten), úgy a terhességmegszakítás lehetőségét a genetikai gondozó/prenatális centrum nem támogatja.

Véleményükből az következik, hogy a törvény szövege "a teratológiai ártalom valószínűsége eléri az 50%-ot" nem úgy értelmezendő, hogy bármely eltérés észleléséből automatikusan következik az a "támogató" orvosszakmai álláspont, mely szerint a terhességmegszakításra lehetőség van - épp ellenkezőleg." (Indítvány 3-4. oldal).

¹¹ Vö.: P. 23.028/2015/59. számú határozat, amelyben foglaltak szerint *„(az alperes) elsősorban arra hivatkozott, hogy a magzati élet védelméről szóló törvény a magzatelhajtás büntetőjogilag is szankcionált tilalmához képest állapít meg kivételeket, ezeket azonban nem lehet kiterjesztően értelmezni.(...)”*

Az Mvtv. érintett rendelkezése kifogásolt fordulata kiterjesztő értelmezésének tilalmával összefüggésben érdemes kiemelni továbbá Dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Évának az Alkotmánybíróság 22/2003. (IV. 28.) AB határozatához írott párhuzamos indokolásában rögzítetteket is, amelyek szerint „[A]z élet jogi védelme a jövőben tágulhat (így a méhmagzat jogainak teljesebb elismerésének irányában), azonban határozottan gátat kell szabni minden olyan megközelítésnek, mely - formálisan az önrendelkezési jogra vagy más jogokra, a gyakorlatban azonban esetleg gazdasági érdekekre való hivatkozással - az élet védettségének csökkenéséhez vezet. Beláthatatlan következményekkel járna, ha csak résnyire is ajtót nyitna a jogalkotó az "értékes" és a "kevésbé értékes" élet közötti különbségtétel előtt.”

Végezetül szükséges továbbá rámutatni arra is, hogy az egészségi okokat, amelyek érvényesülése esetében a terhesség egyes időszakaiban felmerülhet a terhességmegszakítás mérlegelésének lehetősége, az Mvtv. 12. §-a az alábbiak szerint szabályozza. Az Mvtv. 12. § (2) bekezdése szerint „A magzatnál fennálló egészségi okot a genetikai tanácsadó, a prenatális diagnosztikai központ, illetve a szakmailag illetékes országos intézet által kijelölt kórház szülészeti-nőgyógyászati osztályai közül bármelyik kettőnek egy-egy szakorvosa egybehangzó véleménnyel állapítja meg.”. Az Mvtv. 12. § (4) bekezdése értelmében pedig „Az (1) és (2) bekezdésben meghatározott egészségi okokat az országos szakintézet vagy kollégium módszertani útmutatói alapján kell megállapítani.”

Az előbbieken rögzítettek alapján megállapítható, hogy az Mvtv. Indítvánnyal érintett 6. § (3) bekezdésének támadott fordulata nem értelmezhető a Törvény 12. §-ában foglalt rendelkezések figyelembevételével.¹²

IV. Összegzés

A jelen válaszlevélben az Alkotmánybíróság részéről feltett kérdések megválaszolása keretében – többek között – bemutattam az Mvtv. 6. § (3) bekezdése kifogásolt fordulatának helyes értelmezését.

Kijelenthető tehát, hogy amennyiben a Törvény érintett rendelkezésének támadott fordulatát a fentiekben írottaknak megfelelően értelmezik, abban az esetben annak helyes tartalma meghatározható.

Kérem a tájékoztatásom szíves elfogadását.

Budapest, 2021. március „ ”

Tisztelettel:

dr. Varga Judit

¹² Az Mvtv. 6. § (3) bekezdésének az Mvtv. 12. §-ával történő együttes értelmezésére vonatkozó álláspont egyezik a Fővárosi Ítéltábla a Pf.20.278/2018/6. számú határozatában rögzített alperesi érvelés vonatkozó részével.